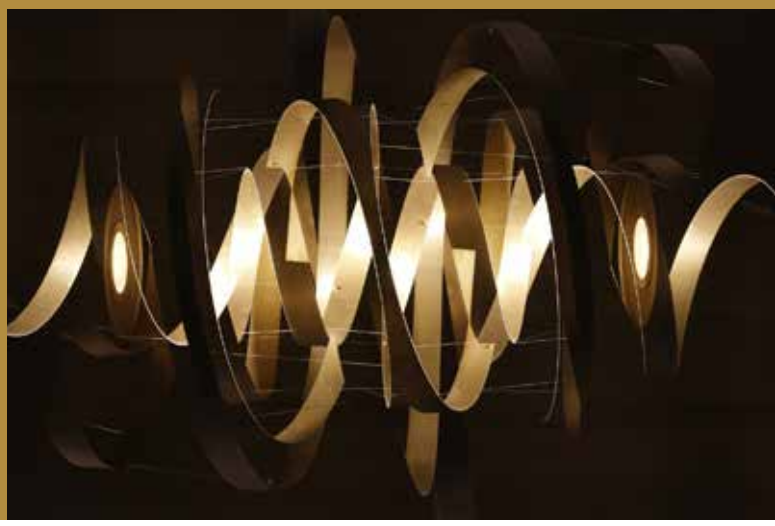
2. ULUSLARARASI MİMARLIK VE TASARIM KONGRESİ

2ND INTERNATIONAL CONGRESS ARCHITECTURE AND DESIGN

11-12 EKİM 2018

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

www.mimarlikvetasarimsempozyumu.org

2. ULUSLARARASI MİMARLIK VE TASARIM KONGRESİ
Kongre Başkanı
Prof. Dr. Abdullah KELKİT

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: 08/2018

1. Baskı: Ekim 2018
Yayıncı Sertifika No: 36934
ISBN: 978-605-68150-8-9

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları
Bu kongre özet/tam metin kitabının her türlü yayın hakkı GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI'na aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz. ***Kitapta yer alan özet ve tam metin içerik sorumluluğu ilgili yazarlara aittir. Yayınevi ve kongre yönetimi bu konuda bir yükümlülük ve hukuki sorumluluğu kabul etmez.*** Bu konuda Güven Plus Grup Danışmanlık bünyesinde hazırlanan ve yayınlan bu eser ISO: 10002:2014-14001:2004-9001:2008-18001:2007 belgelerine sahiptir. Bu eser TPE "Türk Patent Enstitüsü"tarafından 2016/73332 tescil numarası ile markalı bir eserdir.

Metin ve Dil Editörü
Dr. Öğr. Üyesi. Gökşen ARAS

Kapak Tasarımı
Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ

Sayfa Düzeni
Burhan Maden

Baskı-Cilt:
GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel: +902128014061-62 Fax:+902128014063 Mobile:+9053331447861

Sertifika No: 36934

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul
Tel: 02128014061-62-63
info@guvenplus.com.tr

ORGANİZASYON FİRMASI

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

2. ULUSLARARASI MİMARLIK VE TASARIM KONGRESİ

TAM ve ÖZET METİN KİTABI

KONGREYİ
DÜZENLEYEN KURUM

İSTANBUL
BİLİM VE AKADEMİSYENLER DERNEĞİ

www.istanbulbilimveakademisyenlerdernegi.org

KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİNİN KENT KİMLİĞİNDE ÖNEMİ: ÇANAKKALE ÖRNEĞİ

Füsun ERDURAN NEMUTLU[1], Aysun ÇELİK ÇANGA[2]

[1]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Çanakkale / Türkiye

[2]Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bursa / Türkiye

Öz: Kültürel peyzaj, kültürel ve doğal kaynakları içeren, tarihi bir olay ve bir etkinlikle birlikte olan ya da çeşitli kültürel ve estetik değerler sergileyen coğrafi alanlardır. Bu bağlamda kentlerde kültürel peyzaj özelliği taşıyan alanların saptanması, bu alanlara ilişkin envanterin oluşturulması ve değişimin izlenmesi; karar verme, politikalarını oluşturma ve peyzaj yönetimi süreçlerinde güvenilir verinin sağlanması bakımından oldukça önemli ve gereklidir. Bu gerçekten hareket ile çalışmada son yıllarda hızlı kentleşme baskısının yaşandığı Çanakkale kentinin sahip olduğu kültürel değerlerin kentsel tasarımlarda ön plana çıkarılması ve kentsel planlamada etkin koruma önlemleri ile kullanılması amaçlanmıştır. Çanakkale kenti, tarih öncesi dönemlerden itibaren çok farklı uygarlıkların yerleşim merkezi olması nedeni ile zengin kültürel değerlere sahiptir. Çalışmada kent merkezinin kültürel özelliklerinin belirlenmesi amacı ile envanter çalışması yapılmıştır. Bu amaçla Çanakkale kentsel alanında yer alan kültürel peyzaj elemanları kültürel kategoriler altında belirlenmiştir. Bunlar: Tarih, arkeoloji, sivil mimari örnekleri, el sanatları, dini yerler, korunması gerekli anıtsal obje, mekan ve alanlardır. Belirlenen bu değerlerin kent haritasında konumları belirlenerek kente kimlik kazandırma açısından önemi ortaya konulmuştur Çalışmadan elde edilen verilerin, kentin geleceğe yönelik planlanmasında resmi ve özel kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanacak proje çalışmalarında ve her türlü peyzaj mimarlığı uygulamalarında yol gösterici olması hedeflenmektedir**.**

Anahtar Kelimeler: Çanakkale, Kültürel Peyzaj, Kent Kimliği

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Peyzajları oluşturan öğeler, arazi formu ve jeoloji, bitkiler, hayvanlar ve insandır. Zamana bağlı olarak bu öğelerin karşılıklı etkileşimleri ile bir bölgenin peyzajı şekillenmektedir. Böylece doğal ve kültürel alanlar oluşur. İnsan müdahalesinin en yoğun olduğu alanlar ise kültürel alanlardır. Ülkemizde 2003 yılında 25181 sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe giren Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, peyzajı; "insanlar tarafından algılandığı şekliyle, karakteri doğal ve/veya insani unsurların eylem ve etkileşimleri sonucu oluşan bir alan" olarak tanımlamaktadır (Gökçe ve Açıksöz: 411).

Kültür ya da uygarlık, toplumun üyesi olarak, insan türünün öğrendiği, edindiği, bilgi, sanat, gelenek görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bütündür (Güvenç, 2004: 29). Doğal olarak kültür ve bileşenleri dinamik olup, değişmeye açık bir niteliktedir. Kültür, bir toplumun, tarih içinde oluşturduğu değer, norm ve sosyal kontrol sistemlerinin göstergesi olan maddi ve manevi unsurlarla bunların şekil-

lendirdiği ilişkiler ağında, sınır koyma, fonksiyon verme; rasyonalize etme; model olanı gösterme, hedef olanı belirleme amacıyla kimlik kazandırmakta; aidiyet bilincine sebep olmaktadır. Bu kimlik kazandırma, aidiyet bilinci sahipliği, insanı bir taraftan geçmişteki insanlarla; bir taraftan beraber yaşadığı ya da çeşitli sebeplerle ayrı kaldığı insanlara; bir taraftan da gelecek nesillerle bağlayan durumlara yol açmaktadır (Özgür, 2007: 8). Toplumda geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran, tarihi fiziki alanlara yansıtan eleman ve alanlara ise kültürel peyzaj alanları diyebiliriz.

Dünya üzerinde geçmiş dönemlerden itibaren oldukça fazla çeşitliliğe sahip olan kültürel peyzaj alanları insanoğlunun sosyal gelişiminin, yaratıcılığının ve ruhsal zenginliğinin aynalarıdır ve ortak kimliğimizin parçalarını oluştururlar (Özsüle, 2005: 20). Bu bağlamda günümüzde gittikçe önemli bir kavram haline gelen kültürel peyzaj, peyzajların sahip olduğu değeri anlamak ve değerlendirmek açısından önem taşımaktadır. Özellikle kentsel alanlara kişilik veren, kuruluşlarından günümüze bir hafıza niteliği taşıyan bu alanlar sürekli baskılara maruz kalmaktadır. Çünkü kentlerin fiziki yapıları, sosyal yaşamları çok hızlı değişmektedir. Kentin kimliğini oluşturan geçmiş ile günümüze bağ kuran ve geleceğe miras olarak hazırlamamız gereken bu tarihi kültürel alanlar aslında kent imajını oluşturmaktadır.

Bir kentin kimliğinden söz ettiğimizde kentte yaşayanların onda buldukları değerler, bir amaçlar kümesinden, kente yüklenen bir idealleştirmeden söz etmiş oluruz. Kimlik ona yakıştırılan bir şeydir. Kentin içinde yaşanarak bu kimliğin taşıdığı potansiyeller gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Tekeli, 1991: 79). Kent kimliği; kent imajını etkileyen; her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve bilimsel faktörlerle şekillenen bir kavramdır. Ayrıca kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu; geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlüktür (Çöl, 1998: 47). Kentin kimliği uzun bir zaman dilimi içinde oluşur ve şekillenir. Kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri, yaşam biçimi kenti biçimlendirir. Bu nedenle kente kimlik kazandıran alanlar tek tek değil bir bütün olarak ele alınır (Süher, 2006: 4).

AMAÇ

Çalışmanın amacı Çanakkale kentsel alanına kimlik kazandıran tarihi kültürel alanların günümüzdeki konumlarını ve önemlerini belirterek geleceğe yönelik kent gelişiminde korunarak kullanımlarının sağlanmasıdır.

KAPSAM

Çalışma Çanakkale kentsel alanı kapsamında yapılmıştır. Çanakkale'nin Anadolu yarımadasında yer alan en batı noktası Bababurnu dur. Türkiye'nin en batı noktası ise Gökçeada'daki Avlaka Burnu'dur.

Çanakkale'nin yüzölçümü 9737 km^2, kıyı uzunluğu ise 671 km. dir. İlin yüzölçümü 9737 km^2, kıyı uzunluğu ise 671 km. dir. Evliya Çelebi, Çanakkale'nin düz bir ovada, bağ ve bahçeler içinde iki bin evin oluşturduğu bayındır bir şehir olduğunu anlatır. Çalışma alanının konumu ve kent merkezi Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Çanakkale'nin Türkiye'deki konumu ve kent merkezi (Anonim, 2014)

YÖNTEM

Çalışma literatür araştırması ve envanter belirleme yöntemine dayanmaktadır Öncelikle bilimsel çalışmalar, haritalar incelenmiş, kamu kuruluşlarından elde edilen belgelerden yararlanılarak kentsel alanda yer alan tarihi kültürel kaynaklar hakkında veriler elde edilmiştir. Daha sonra bu alanlar yerinde incelenerek günümüzdeki kullanımları, mevcut durum ve olanakları irdelenerek analiz edilmiştir. Son olarak elde edilen tüm veriler harita üzerine yerleştirilerek ve tablo ile sentezlenerek yorumlanması yapılmıştır.

BULGULAR

Çanakkale kenti, insanlık tarihinde savaşlara sahne olması ile anılmaktadır. Avrupa ve Asya kıtalarını birbirinden ayıran ve kendi adını taşıyan Boğaz'ın iki yanına kurulup dünyayı kendine hayran eden coğrafyaya sahip olan kent, binlerce yıllık tarihi zenginliği kültürlerinde barındırarak efsanelere ve mitolojiye ev sahipliği yapmıştır. Her iki kıtada da yaşanmış olan savaşlar ve kayıplardan dolayı farklı manevi değerlere sahip olan Çanakkale ili, yerli ve yabancı turistler tarafından sık sık ziyaret edilmektedir. Tarihe tanıklık etmiş olan tabyalar, namazgâhlar, kaleler, surlar, müzeler, tümülüsler insanların ilgi odakları olmuştur. Bu özellikleri en fazla turizm kaynağı olmaktadır.

Turizm olanakları, fabrikaları, artan ulaşım-haberleşme olanakları, limanları ve 1992 yılında kurulan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ile kent sürekli devinim durumunda olup, değişime açık bir yerleşim birimidir.

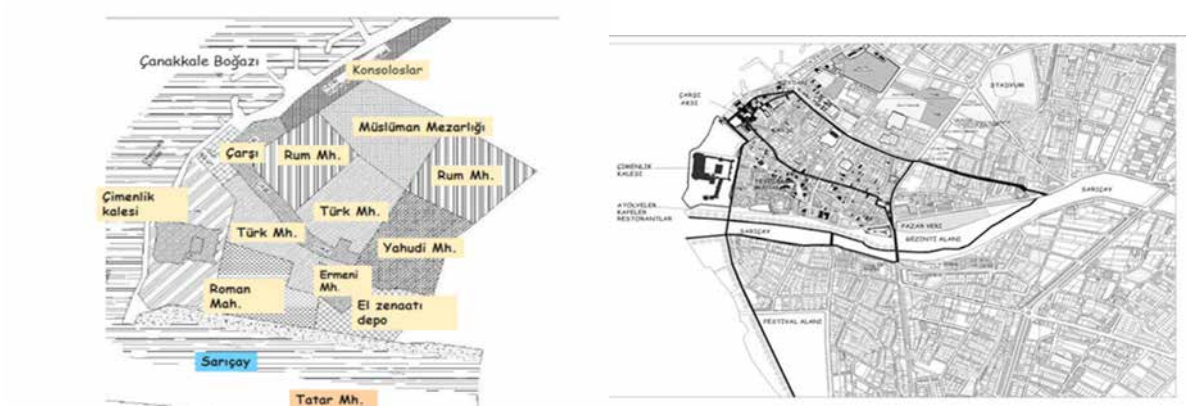
Kıtalar arasında bir geçiş özelliği taşıdığından heterojen anlamda bir toplumsal yerleşmeye sahiptir. Yörede tarihi dönemlerden beri; Türkmen, Yörük, Pomak, Çerkez, Romen, Tatar, Musevi, Yahudi vb. gruplar bir arada ve uyum içerisinde yaşamışlardır. Bazı bölgelerde hala sürdürdükleri geleneksel yaşam biçimine ilişkin özellikleriyle de dikkati çekmektedirler.

Eski çağlarda HELLESPONTOS ve DARDANEL olarak anılan Çanakkale M.Ö. 3000 yılından beri yerleşim alanı niteliğini korumuştur. Erken Bronz Dönemi'nden bu yana Troyalılar, Akalar, Katolonyalılar, Lidyalılar, Persler gibi pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır (Çelebi ve ark. 2012: 21)

Türklerin bu bölgeye gelişleri XIV. yüzyıl başlarında Karasi Beyliği döneminde hızlanmıştır (Uzunçarşılı, 1991: 42). Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine giren kentin çekirdeğini, Fatih Sultan Mehmet döneminde yapılan, şimdiki adı Çimenlik Kalesi'nin etrafındaki yerleşim oluşturur. Bu dönemde, kentin odak noktası olan Kal'a-i Sultaniye (Çimenlik Kalesi) boğazdan geçişi kontrol altına almak için 1463 yılında inşa edilmiştir. Zamanla, kalenin etrafında, zabıtan ailelerine mahsus evler ve bir takım dükkanlar yapılarak, bir şehir haline gelmiştir. Kale 1551 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından onarılır. Yapı, dış surlar ve iç kale olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Çanakkale boğazı kıyılarının Türk hakimiyetine girmesi ile tüm Rumeli, Türk fetihlerine açılmakla kalmamış, Akdeniz alemi ile Bizans'ın başkenti İstanbul arasındaki tek su yolu da Türklerin kontrolü altına geçmiştir (Tekindağ, 1993: 97-109).

Çanakkale şehri, Osmanlı Devlet'inin ilk dönemlerinde Anadolu Eyaleti içindeki Biga sancağına bağlı bulunuyordu. Türklerden sonra şehrin en eski ahalisi Rumlardır. Cuinet'e göre, Çanakkale'de Ortodoks Rum topluluğunun varlığı Müslümanlar kadar eskidir. Rumlar, Çanakkale'de 1690'dan önce dağınık olarak yaşıyorlardı. 1740'lara doğru aşağı yukarı sadece 80 ailenin oluşturduğu özel bir mahalleleri ve 1793'te sadece bir kiliseleri bulunuyordu (Uzunçarşılı, 1991: 349-352).

Yahudilerin, Çanakkale'ye gelişleriyle ilgili kesin bilgiler olmamakla beraber Çanakkale Yahudi topluluğunun lehçelerinin İspanya İbrani'cesi olmasından, Türkiye'deki diğer Yahudilerin çoğu gibi bunların da 1492'de İspanya'dan geldikleri sanılmaktadır. Kent 18. yüzyılda ipek, yelken bezi, çanak, çömlek imal eden bir merkez olarak tanınmıştır. Özellikle çanak-çömlekçilik çok gelişmiştir. Bu nedenle, zaman zaman "Boğaz Hisarı" da denilen "Kale-i Sultaniye" yerine "ÇANAKKALE" ismi kullanılmaya başlanmıştır. Kent olma yolunda 18. yy'a kadar belirli bir gelişme gösteren Çanakkale, Boğazlarda ekonomik faaliyetin yoğunlaşması ile bir liman kenti olmaya ve zenginleşmeye başlar. Eski mahalleler büyürken ticari faaliyeti yürüten Yahudiler kentin doğu tarafına yerleşerek Musevi mahallesini kurarlar. Günümüzde de iyi durumda olan Çimenlik Kalesi'nin ve boğazın savunulmasında görevli asker ve idareci sivil memur Müslümanlar ilk olarak Fatih Camisi civarındaki Cami-i Kebir mahallesini kurdular. Aynı dönemde kalenin yapımında çalışan Romanlar da Çay mahallesini oluşturdular. Bu iki mahallenin oluşumundan sonra yoğun olarak denizcilik ile uğraşan Rumlar çevreden kente geldiler, Cami-i Kebir mahallesinin kuzey yönünde Rum mahallesini oluşturdular. Ermeniler de Rumlarla aynı dönemde Zafer Meydanı kilise civarına yerleşerek kendi mahallelerini kurdular. (Şekil 2).

Şekil 2. Çanakkale'nin 19. yy daki durumu ve günümüzde bu alanın koruma sınırı (Anonim 2000).

Yirminci yüzyılın başında savaş ortamı doğmuş, ve karmaşık bir göç dalgası yaşanmıştır. Elli yıllık bir döneme bu göç dalgası yayılmıştır. Bu süreçte Müslümanlar dışındaki halk kenti terk ederek Balkanlar'dan ve Ege Adaları'ndan göçmenler gelmiştir. Gelenler gidenlerin mahallelerine, evlerine yerleştikleri için kent dokusunda büyük bir değişim yaşanmamıştır.

Günümüze kadar oldukça iyi bir şekilde korunmuş olan Çimenlik Kalesi, Askeri Müzenin bir parçası olarak Boğaz Komutanlığı'nın sorumluluğundadır. Bu bölgenin devamından kentin iç tarafına doğru ve kordona doğru, kentin eski yerleşim alanı, Cumhuriyet Meydanı'nın güneyinden Sarıçay'a kadar olan bölge "kentsel sit" olarak belirlenmiştir. Edirne Koruma Kurulu'nun 26.04.1996 günlü meclis kararları ile onanmıştır. Bu alanda önemli tarihi dini, resmi ve sivil mimarlık örnekleri bulunmaktadır (Şekil 3). Koruma planı; Batıda Çanakkale Boğazı, Güneyde Sarıçay, Kuzeyde Ziveriye Sokak ve Demircioğlu Caddesi, Doğuda Atatürk Caddesi ve İnönü Caddesi ile sınırlandırılmıştır. Ortalama 550.000 m^2 alanı (kentsel sit) ve yaklaşık 2150 parseli kapsar. Bunların bakım, restorasyon gibi çalışmaları Kent Koruma Kurulu Koruma Planı uygulama hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.

SONUÇ

Çalışma alnında yer alan kültürel peyzaj kaynakları harita üzerinde görsel olarak belirlenmiş ve tablo halinde değerlendirilmiştir. Çanakkale kenti kültürel kaynakları açısından irdelendiğinde tarih boyunca yaşanmışlıkların, geleneksel dokunun izlerini görebiliyoruz. Ancak böylesi zenginlikler kent yeni gelişim alanları örgüsü arasında sıkışıp kalarak hissedilememekte, bütünün parçalarını oluşturamamaktadır. Bunun nedeni sadece birbirinden kopuk yapısal elemanlar çerçevesinde iyileştirme çalışmaları yapılması, bütünleşik bir planlama ve tasarımın eksikliğidir. Ayrıca rant kaygısı ve turizm anlayışının ön planda tutulması, beton yığınlarına terk edilmiş kent oluşturmakta, kentsel kimliğin korunmasını engellemekte, yapay, sinema sahnesini andıran mekanlar yaratmaktadır. Oysa kentler ve çevresel kaliteleri toplumun gelişmişlik düzeyinin ölçüsüdür. Bu nedenle kent gelişimlerinde toplumsal imajı etkileyen belirlenmiş olan kaynaklar temel odak noktaları olarak ele

alınmalı ve bölge planlamasına aktarılmalıdır. Kentsel dönüşüm/gelişim ve yenileme çalışmaları yerel dokuyu yansıtacak şekilde ele alınmalıdır.

Kültürel peyzaj biçimleri, özellikleri ve kullanım şekilleri ile insanların doğal çevre ile olan ilişkilerini açığa çıkarır. Böylece, kültürel peyzajlar bireylere, topluluklara ve uluslara doğal, ekolojik, sosyal, rekreasyonel, ekonomik ve eğitici olanaklar sunarak, kendilerini anlamalarında rehberlik etmektedir (Çelik, A., Erduran Nemutlu, F., 2018: 277). Kültürel peyzaj değerlerinin kent kimliğinde önemini Çanakkale örneğinde ele alan bu çalışmada, Çanakkale kentsel alanına kimlik kazandıran tarihi kültürel alanların günümüzdeki konumları Şekil 3'de Çanakkale kentsel alanda yer alan tarihi kültürel peyzaj elemanlarının sınıflandırılması da Çizelge 1'de verilmiştir.

Şekil 3. Çanakkale Kültürel Peyzaj değerleri (Anonim, 2011 ve Çanakkale Belediyesi. arşivinden yararlanılmıştır).

Çizelge 1. Çanakkale Kentinde Yer Alan Tarihi Kültürel Peyzaj Elemanlarının Sınıflandırılması.

Tarihi Ark. Y.	Tarihi İdari Y.	Askeri Yapılar	Anıt-lar	Dini ya-pılar	Mezar-lık	Şehit-lik	Etkinlik	Doğal Varlık
Saat Ku-lesi	Vali ko-nağı	Deniz Müzesi	Atatürk anıtı	Nedime hatun cami	Şehir mezar-lığı	Hamidiye	İskele meydanı	Manolya ağacı
Aynalı Çarşı	18 M. İlk Ö. Okulu	Çimenlik Kalesi	Ata-türk Büstü	Kurşunlu camii	İng./Fıransız mezarlığı	Hastane Bayırı	Cumhuri-yet mey-danı	Halk bah-çesi anıt ağaçları
M. E. Şadırvan	Cumhuri-yet İlk Ö. Okulu	Nara Ka-lesi	İnönü heyke-li	Tıflı camii	Musevi m.taşınmış	Hasan Mevsuf	Eski kor-don	Pazar yeri çınarları
Sivil mimari örnekleri	İstiklal İlk Ö. Okulu	Merkez Komutan-lığı	Piri Reis Heykeli	Fatih ca-mii	Ermeni M Taşınmış	Kumkale	Yeni kor-don	Kent Or-manı
Koffman Kütüpha	Fen Lisesi	Hamidiye Tabyası	Truva atı	Yalı camii			Pazar yeri ve Sarı çay	Atik hisar barajı
Kent Mü-zesi	İmam hatip L	Savaş Topu, (meydan-da	Savaş topu	Necip paşa ca-mii			Çocuk oyun alanları	
Yalı Hanı	İngiliz H	Kumkale Kalesi		Şehitler camii			Truva meydanı	
Yalı Ha-mamı	Veteriner M	Karanlık Liman tabyaları		Havra			Morabim parkı	
Er Hama-mı Seramik Müzesi	Sahil Sıhhıye Denetim	Mesudiye Tabyası		Ermeni Kilisesi			Kent kon-seyi evi	
ÇOMU Vitalis kültür evi	Öğret. men Evi	Turgut Reis Tab-yası					Belediye sosyal tesis	

Antik tiyatro	Anıtlar K.K.K	Nara burnu kalesi					Halk Bahçesi	
Kültür B M. G. S. Sergi sal.	Çanakkale Evi	Ordu evi binası					Özgürlük parkı	
Atik hisar kalesi	Borsa binası (Şakir kafe)						500. Yıl parkı	
Arkeoloji M	Taş mektep						75. Yıl parkı	
Truva Müzesi	Endüstri Meslek Lise						Dardanos tümülüsü	
Depolar	Ece A. Kültür E.							
Piri Reis Müzesi	Nedime Hanım B							
	Yazar S.E.							

KAYNAKÇA

Anonim, (2000). 19. yy.da ÇANAKKALE. Çanakkale Sokak Adlarında Yaşayanlar. Olay Bilgi İletişim Basın Yayın ve Ltd. Şti., Çanakkale.

Anonim, (2011). Çanakkale İmar Planı. Çanakkale Belediyesi İmar Müdürlüğü Kayıtları.

Anonim, (2014). Çanakkale Doğa Turizmi Master Planı 2013 – 2023. T.C. Orman ve Su İşleri B. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Md. ,3. Bölge Md. Çanakkale Şube Md.

Çelebi, S., Yenici, E., Gürel, H., (2012). Çanakkale Doğa Turizmi ve Master Eylem Planı. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çanakkale.

Çelik, A., Erduran Nemutlu, F., (2018). Recent Researches in Science and Landscape Management. Local Kids' Games in the Cultural Landscape. Chapter: 20, p: 270-278. ISBN (10): 1-5275-1087-5, ISBN (13): 978-1-5275-1087-6.

Çöl, Ş. D., (1998). Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek için Bir Yöntem Denemesi, M.S.Ü.: 47

Gökçe, C., Açıksöz, S., (2015). Kültürel Peyzaj Bileşenleri Ve Turizm İlişkisinde Görsel Peyzaj Analizi: Nallıhan-Beydili Köyü Örneği. I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends, and Indicators (EITOC-2015): 411.

Güvenç, B., (2004). Kültürün abc'si, 3. Baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Özgür, T., (2007). Kültürel Farklılıklar ve Yönetimi. Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.

Özsüle, Z., (2005). Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. İstanbul.

Süher, H., (2006). İmar Planı'ndan-Bölge Planlama, Sanayileşme, Kentleşme, Koruma Gereği, Kamu Yararına Geçiş, İTÜ Mimarlık Fakültesi-Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Şehircilik Semineri, Taşkışla. http://sehirbolge.itu.edu.tr/duyuru/handesuher.htm. (Erişim: 15.10.2018).

Tekeli, İ., (1991). "Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler", Kent Planlaması Konuşmaları, Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, s:79-89.

Tekindağ, Ş., (1993). "Çanakkale". İslam Ansiklopedisi, Cilt, 3, İstanbul

Uzunçarşılı, İ. H., (1991). Osmanlı Tarihi, Cilt, 1, Ankara.